

Hof van Cassatie van België

Arrest

Nr. P.14.0921.N

I

J M V W,

inverdenkinggestelde,

eiser,

met als raadsman mr. Luc Arnou, advocaat bij de balie te Brugge,

II

G K J M L,

inverdenkinggestelde,

eiser,

vertegenwoordigd door mr. Huguette Geinger, advocaat bij het Hof van Cassatie,

III

BEDRIJFSREVISOREN bvba,

inverdenkinggestelde,

eiseres,

alle cassatieberoepen tegen

1. **BART'S INDUSTRIAL bvba, voorheen BALLIU MANAGEMENT SERVICES bvba**, met zetel te 8640 Vleteren, Westvleterenstraat 44,
burgerlijke partij,
2. **COMMA bvba**, met zetel te 8650 Houthulst, Meiboomstraat 9,
burgerlijke partij,
3. **P H**,
burgerlijke partij,

verweerders,

met als raadsman mr. Raf Verstraeten, advocaat bij de balie te Leuven.

I. RECHTSPLEGING VOOR HET HOF

De cassatieberoepen zijn gericht tegen het arrest van het hof van beroep te Gent, kamer van inbeschuldigingstelling, van 24 april 2014.

De eisers I en II voeren elk in een memorie die aan dit arrest is gehecht, zeven middelen aan.

De eiseres III voert geen middel aan.

Raadsheer Erwin Francis heeft verslag uitgebracht.

Plaatsvervangend advocaat-generaal Marc De Swaef heeft geconcludeerd.

II. BESLISSING VAN HET HOF***Beoordeling****Ontvankelijkheid van de cassatieberoepen*

1. Het arrest verklaart de hogere beroepen van de verweerders ongegrond en bevestigt de buitenvervolginstelling van:

- de eiser I voor de telastleggingen A.1, C, D.1 en F,
- de eiser II voor de telastleggingen B, C, D.4, D.5, E.3, E.4 en F,
- de eiseres III voor de telastleggingen A.1, C, D.1 en F.

De eisers hebben geen belang om tegen die beslissingen op te komen.

2. Het arrest verklaart de hogere beroepen van de eisers niet ontvankelijk in de mate dat zij betrekking hebben op de bezwaren op grond waarvan de beroepen beschikking de eisers naar de correctionele rechtbank verwijst. Aldus bevat het arrest geen eindbeslissing noch een uitspraak in een der gevallen bedoeld in artikel 416, tweede lid, Wetboek van Strafvordering, zoals hier toepasselijk. De cassatieberoepen tegen die beslissingen zijn voorbarig.

3. In zoverre tegen de vermelde beslissingen gericht, zijn de cassatieberoepen niet ontvankelijk.

Eerste middel van de eisers I en II

4. Het middel voert in zijn beide onderdelen schending aan van de artikelen 10 en 11 Grondwet, artikel 21 Voorafgaande Titel Wetboek van Strafvordering en de artikelen 130, 131, 135 en 235bis Wetboek van Strafvordering.

Eerste onderdeel

5. Het onderdeel voert aan dat het arrest ten onrechte oordeelt dat eisers' aanvoering dat de feiten van de telastlegging A.2 vervallen zijn door verjaring, behoort tot de betwisting van de door de verwijzingsbeschikking onaantastbaar aangenomen bezwaren in verband met het laatst gepleegde feit van die telastlegging,

zodat hun hogere beroepen in zoverre niet ontvankelijk zijn; *in casu* is de verjaring ontstaan na het debat voor de raadkamer, voor wie deze betwisting niet werd aangevoerd; de raadkamer heeft niet ondubbelzinnig de einddatum van de bedoelde feiten bepaald, maar heeft enkel verwezen naar de vordering van het openbaar ministerie waarin wordt gesteld dat het gebruik van de valse stukken doorloopt tot “heden”; de verwijzingsbeschikking die nergens stelt wat met “heden” wordt bedoeld en dus niet ondubbelzinnig bepaalt tot wanneer het gebruik van de valse stukken precies liep, is onregelmatig; bijgevolg vermocht het arrest niet te oordelen dat het hoger beroep van de eisers betrekking had op de bezwaren.

6. De eisers zijn met betrekking tot de feiten van valsheid in de jaarrekening en gebruik van die valse stukken, voorwerp van de telastlegging A.2, volgens de vordering van de procureur des Konings van 24 maart 2011 vervolgd voor een misdrijfperiode van 27 april 2001 tot “heden”, wat aldus alleszins tot 24 maart 2011 betekent. De beroepen beschikking die de eisers voor deze telastlegging met die tijdsbepaling naar de correctionele rechtbank verwijst, dateert van 29 juni 2012. In beide hypothesen, te weten of met “heden” de datum van de eindvordering dan wel deze van de verwijzingsbeschikking wordt bedoeld, is de verjaring nog niet ingetreden.

Het onderdeel dat niet tot cassatie kan leiden, is niet ontvankelijk.

Tweede onderdeel

7. Het onderdeel voert aan dat, wanneer de raadkamer zich bij het aannemen van voldoende bezwaren vergist over de duur van die bezwaren, het uitsluiten van een ontvankelijk hoger beroep tegen die beslissing door de inverdenkinggestelde tot gevolg heeft dat een dergelijke vergissing niet meer kan worden rechtgezet door de kamer van inbeschuldigingstelling, wanneer die gebonden is door de door de verwijzingsbeschikking aangenomen bezwaren, ook wanneer de verjaring is opgedoken na de beslissing van de raadkamer; dit is niet proceseconomisch noch verenigbaar met het feit dat de verjaring van de strafvordering de openbare orde raakt en aldus door de rechter ambtshalve moet worden uitgesproken, het openbaar ministerie in het kader van de regeling van de rechtspleging wel over een onbeperkt hoger beroep beschikt en andere gronden van verval van de strafvordering

wel op het hoger beroep van de inverdenkinggestelde aan de kamer van inbeschuldigingstelling kunnen worden voorgelegd; de eisers verzoeken de volgende prejudiciële vraag aan het Grondwettelijk Hof te stellen:

“Schendt artikel 135 Wetboek van Strafvordering de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, samengelezen met artikel 6 EVRM, in zoverre het de inverdenkinggestelde niet toelaat om in het kader van de regeling van de rechtspleging, op grond van een geldig en regelmatig ingesteld beroep tegen een verwijzingsbeschikking van de raadkamer, voor de kamer van inbeschuldigingstelling een verweer te voeren omtrent het bestaan van voldoende bezwaren, en dit met het specifiek en uitsluitend doel om aan te tonen dat de datum van de feiten, weerhouden door de raadkamer en waaromtrent deze voldoende bezwaren heeft aanvaard, verkeerd is, en om zo aan te tonen dat de verjaring van de strafvordering voor die feiten is ingetreden en zodoende de strafvordering vervallen is, terwijl dat wel is toegestaan voor het O.M. en dat wel is toegestaan voor de limitatief bepaalde andere gronden van het verval van de strafvordering?”

8. Artikel 135, § 2, Wetboek van Strafvordering bepaalt: *“De inverdenkinggestelde kan in geval van onregelmatigheden, verzuimen of nietigheden als bedoeld in artikel 131, § 1, of met betrekking tot de verwijzingsbeschikking, beroep instellen tegen de verwijzingsbeschikkingen bepaald in de artikelen 129 en 130, onverminderd het in artikel 539 van dit Wetboek beoogde hoger beroep. Hetzelfde geldt voor de gronden van niet-ontvankelijkheid of van verval van de strafvordering. Het hoger beroep is in geval van onregelmatigheden, verzuimen of nietigheden als bedoeld in artikel 131, § 1, slechts ontvankelijk indien het middel bij schriftelijke conclusie is ingeroepen voor de raadkamer. Hetzelfde geldt voor de gronden van niet-ontvankelijkheid of van verval van de strafvordering, behalve wanneer ze zijn ontstaan na de debatten voor de raadkamer.”*

9. Die bepaling biedt aan de inverdenkinggestelde, binnen de perken die het bepaalt, de mogelijkheid om bij de kamer van inbeschuldigingstelling hoger beroep in te stellen tegen de verwijzingsbeschikking in verband met bevoegdheidsbetwistingen, onregelmatigheden betreffende een handeling van het onderzoek of de bewijsverkrijging en andere gronden die van die aard zijn dat de strafvordering erdoor kan worden beëindigd. Daarentegen verleent die bepaling aan de inverdenkinggestelde geen mogelijkheid om in het kader van een hoger beroep tegen de

verwijzingsbeschikking, voor de kamer van inbeschuldigingstelling het bestaan aan te vechten van de bezwaren die deze beschikking onaantastbaar vaststelt. Betreffende die bezwaren kan de inverdenkinggestelde immers al zijn verweermiddelen doen gelden voor de feitenrechter.

10. Krachtens artikel 235*bis*, § 5, Wetboek van Strafvordering kunnen onder meer de gronden van verval van de strafvordering, die door de kamer van inbeschuldigingstelling zijn onderzocht en die niet na het debat voor die kamer zijn ontstaan, niet meer opgeworpen worden voor de feitenrechter. Uit de wetsgeschiedenis van die bepaling, zoals zij werd gewijzigd bij de wet van 21 december 2009 tot hervorming van het hof van assisen, blijkt dat zij ertoe strekt te voorkomen dat eenzelfde betwisting over het verval van de strafvordering zowel voor de kamer van inbeschuldigingstelling als voor de feitenrechter zou worden gevoerd.

11. De raadkamer oordeelt onaantastbaar of er voor het feit zoals zij dat omschrijft naar plaats, datum en strafrechtelijke kwalificatie, voldoende bezwaren bestaan om de inverdenkinggestelde naar de feitenrechter te verwijzen. In geval van verwijzing zijn die omschrijving en beoordeling steeds voorlopig. Het staat dan immers aan de verwijzingsrechter om na onderzoek van alle aan tegenspraak onderworpen gegevens die blijken uit het strafonderzoek en het onderzoek ter rechtszitting, op definitieve wijze het feit te omschrijven en te beoordelen en daarbij te bepalen of de strafvordering betreffende dat feit al dan niet vervallen is door verjaring. Bij die beoordeling mag de vonnisrechter niet gebonden zijn door een definitieve omschrijving van de datum van het feit door de kamer van inbeschuldigingstelling.

Daaruit volgt dat het oordeel van het onderzoeksgerecht over het bestaan van bezwaren, ongeacht of het een invloed heeft op de beoordeling van de verjaring als grond van het verval van de strafvordering betreffende een bepaald feit, niet kan worden vergeleken met het oordeel van dat gerecht over de gronden van niet-ontvankelijkheid of verval van de strafvordering die niet afhangen van het vaststellen van het bestaan van bezwaren.

12. Krachtens artikel 135, § 1, Wetboek van Strafvordering kan het openbaar ministerie hoger beroep instellen tegen alle beschikkingen van de raadkamer.

13. Het openbaar ministerie bevindt zich met betrekking tot de mogelijkheid tot het instellen van hoger beroep tegen een beschikking van de raadkamer tot regeling van de rechtspleging, niet in een vergelijkbare rechtstoestand als een inverdenkinggestelde. Het openbaar ministerie vervult immers in het belang van de gemeenschap de opdrachten van openbare dienst met betrekking tot de opsporing en de vervolging van de misdrijven en vordert de toepassing van de strafwet, terwijl de inverdenkinggestelde zijn persoonlijk belang verdedigt. Het feit dat de inverdenkinggestelde in het kader van zijn hoger beroep, mocht dat ontvankelijk zijn, een middel zou kunnen aanvoeren dat de openbare orde raakt, verleent hem nog niet het belang van het openbaar ministerie en plaatst hem niet in een vergelijkbare toestand als deze laatste.

14. De prejudiciële vraag die uitgaat van niet te vergelijken rechtstoestanden die de wet anders behandelt, wordt niet gesteld.

Tweede middel van de eiser I

15. Het middel voert schending aan van artikel 6.1 EVRM, artikel 14.1 IVBPR, de artikelen 1319, 1320 en 1322 Burgerlijk Wetboek en de artikelen 127, 128, 129, 130, 131, 135, 223 en 235*bis* Wetboek van Strafvordering, alsmede miskenning van de regel van de bewijskracht van geschreven stukken, de algemene rechtsbeginselen van het recht van verdediging en het recht op tegenspraak, het contradictoir karakter van de regeling van de rechtspleging voor de onderzoeksrechten en de motiveringsplicht van de onderzoeksgerechten.

Eerste onderdeel

16. Het onderdeel voert aan dat het arrest met de reden “3.6. *Dat de formulering van de opdracht de onafhankelijkheid en de onpartijdigheid van de deskundige zou ondermijnd hebben wordt door de inverdenkinggestelden geenszins in concreto aannemelijk gemaakt. Meer bepaald wordt voorgehouden dat de deskundige er uit persoonlijke financiële belangen zou naar gestreefd hebben om zijn opdracht zo breed mogelijk te laten formuleren. Dit is een insinuatie doch niets meer. Het is overigens van algemene bekendheid dat de Belgische justitie het moeilijk heeft om hoogopgeleiden te vinden die een opdracht als gerechtelijk deskundige willen*

*aanvaarden, gelet op de voor hen weinig aantrekkelijke tarieven en de structurele achterstand bij de uitbetaling van kosten en erelonen. Terecht merken de [verweerdere] in hun besluiten op dat een bedrijfsrevisor wellicht veel meer voordeel zal halen uit de ontwikkeling van zijn eigen kantoor dan uit het aannemen van gerechtelijke opdrachten", de bewijskracht van eisers globaliserende conclusie miskent omdat de eiser daarin, los van de deskundige *in concreto*, in het algemeen de werkwijze aanviel waarbij het aan een deskundige wordt toegelaten zijn eigen opdracht te bepalen.*

17. De miskening van de bewijskracht van een akte betreft de uitlegging van de bewoordingen daarvan, eventueel in samenhang met de stukken naar dewelke die akte verwijst. Ze betreft niet de juridische of feitelijke gevolgtrekking die de rechter uit de door hem beoordeelde akte maakt.

In zoverre het onderdeel berust op een andere rechtsopvatting, faalt het naar recht.

18. Met het bedoelde oordeel geeft het arrest geen uitlegging van eisers conclusie, maar beoordeelt het enkel zijn daarin gevoerde verweer betreffende de onafhankelijkheid en de onpartijdigheid van de gerechtsdeskundige. Het miskent aldus de bewijskracht van die conclusie niet.

In zoverre mist het onderdeel feitelijke grondslag.

Tweede onderdeel

19. Het onderdeel voert aan dat het arrest met de in het eerste onderdeel aangehaalde reden niet antwoordt op eisers verweer dat, wanneer een deskundige wordt uitgenodigd om mee zijn opdracht te bepalen, in het algemeen diens onafhankelijkheid en onpartijdigheid in het gedrang komt en er minstens een schijn is van miskening van die onafhankelijkheid en onpartijdigheid.

20. Het arrest (ro 3.2 tot ro 3.10) beantwoordt het bedoelde verweer niet enkel met de reden waarnaar het onderdeel verwijst, maar met een geheel van redenen waarmee het oordeelt dat de onderzoeksrechter zich in een complexe en technische materie zoals de voorliggende, enkel heeft laten adviseren door de deskundige met betrekking tot het juist formuleren van de deskundigenopdracht, maar

steeds zelf de beslissingen heeft genomen en nooit de leiding van het onderzoek uit handen heeft gegeven.

In zoverre het onderdeel uitgaat van een onvolledige lezing van het arrest, mist het feitelijke grondslag.

21. Het arrest dat oordeelt zoals hiervoor vermeld, beantwoordt eisers verweer en verantwoordt de beslissing naar recht.

In zoverre kan het onderdeel niet worden aangenomen.

Derde middel van de eiser I

22. Het middel voert schending aan van artikel 6.1 EVRM, artikel 14.1 IVBPR, de artikelen 43, 44, 127, 128, 129, 130, 131, 135, 223 en 235*bis* Wetboek van Strafvordering en artikel 962 Gerechtelijk Wetboek, alsmede miskenning van de algemene rechtsbeginselen van het recht van verdediging en het recht op tegenspraak, het contradictoir karakter van de regeling van de rechtspleging voor de onderzoeksgerechten en de motiveringplicht voor de onderzoeksgerechten.

23. Artikel 962 Gerechtelijk Wetboek is niet van toepassing op het door de onderzoeksrechter bevolen deskundigenonderzoek dat betrekking heeft op de strafvordering.

In zoverre faalt het middel naar recht.

Eerste onderdeel

24. Het onderdeel voert aan dat het arrest met de reden “3.5. *De stelling dat de onderzoeksrechter aan de deskundige de centrale rol binnen het onderzoek gaf en dat deze laatste zelf de onderzoeksdaden mocht gaan bepalen wordt niet gesteund door de gegevens van het strafdossier. Het hof verwijst naar de inhoud van de briefwisseling tussen de onderzoeksrechter en de deskundige (...), waaruit afdoende blijkt dat de deskundige in de rol van adviseur bleef: hij stelde bepaalde onderzoekshandelingen voor, maar drong ze niet op. Uiteindelijk had de onderzoeksrechter steeds het laatste woord. Het is juist dat de deskundige bepaalde verhoren heeft bijgewoond maar dit is in het kader van deze strafzaak zeer begrijpelijk vermits de politiediensten niet vertrouwd waren met de complexe materie*

van het opstellen van jaarrekeningen en van het revisorale toezicht. In zijn brief van 16 april 2007 aan de onderzoeksrechter liet de deskundige de beslissing of hij al dan niet bepaalde verhoren zou bijwonen volledig over aan de onderzoeksrechter (...), hetgeen andermaal aantoont dat de deskundige de leidende rol niet naar zich toe trok.” niet eisers argumenten beantwoordt over de niet-toegelaten centrale rol van de deskundige in het onderzoek en meer bepaald niet antwoordt op de argumenten dat de deskundige vrij alle stukken heeft besteld die in beslag moesten worden genomen, zodat hij uiteindelijk het beslag dicteerde, hij de dozen selecteerde bij Balliu MTC nv die moesten in beslag genomen en meegenomen worden, hij ook nog nuttige onderzoeksdaden mocht formuleren en hij met de politie moest bespreken op welke wijze het onderzoek best kon gevoerd worden om zijn opdracht te kunnen realiseren.

25. Het arrest (ro 3.2 tot 3.10) beantwoordt het bedoelde verweer niet enkel met de reden die het onderdeel aanhaalt, maar met een geheel van redenen die het onderdeel niet in zijn kritiek betreft.

In zoverre het onderdeel uitgaat van een onvolledige lezing van het arrest, mist het feitelijke grondslag.

26. De verplichting van het onderzoeksgerecht de conclusies van partijen te beantwoorden, houdt niet in dat dit gerecht moet antwoorden op elk argument dat tot staving van een middel is aangevoerd, maar geen afzonderlijk middel vormt.

27. Het arrest oordeelt op grond van het geheel van de hiervoor vermelde redenen dat de deskundige geen niet-toegelaten centrale rol in het gerechtelijk onderzoek heeft bekleed en dat de onderzoeksrechter die steeds zelf de beslissingen heeft genomen, de leidende rol in het onderzoek nooit in handen van de deskundige heeft gegeven. Aldus beantwoordt het arrest eisers verweer en verantwoordt het de beslissing naar recht.

In zoverre kan het onderdeel niet worden aangenomen.

Tweede onderdeel

28. Het onderdeel voert aan dat het arrest, dat met de in het eerste onderdeel vermelde reden oordeelt dat de deskundige niet de centrale rol in het onderzoek

naar zich toetrok en dat er geen inbreuk gepleegd is op de vereisten van onafhankelijkheid, onpartijdigheid, specialiteit en techniciteit, maar dat niet ingaat op de andere door de eiser aangevoerde en gestaafde elementen over die centrale rol van de deskundige, de artikelen 43 en 44 Wetboek van Strafvordering en artikel 962 Gerechtelijk Wetboek schendt.

29. Het arrest oordeelt dat het deskundigenverslag onregelmatig is wegens inbreuk op het vereiste van techniciteit en op het verbod op delegatie van rechterlijke functies, maar dat dit te dezen niet leidt tot de nietigheid van dat verslag.

In zoverre het onderdeel uitgaat van een onjuiste lezing van het arrest, mist het feitelijke grondslag.

30. Het stond de kamer van inbeschuldigingstelling onaantastbaar in feite te oordelen of de deskundige *in casu* een niet-toegelaten centrale rol in het gerechtelijk onderzoek heeft vervuld, met andere woorden of de onderzoeksrechter de leiding van dat onderzoek heeft afgestaan aan de door hem aangestelde deskundige.

In zoverre het onderdeel opkomt tegen het onaantastbare oordeel van de kamer van inbeschuldigingstelling dat dit niet het geval is, is het niet ontvankelijk.

31. Voor het overige is het onderdeel afgeleid uit de in het eerste onderdeel vergeefs aangevoerde onwettigheid en is het evenmin ontvankelijk.

Vierde middel van de eisers I en II

Eerste onderdeel

32. Het onderdeel voert schending aan van artikel 56 Wetboek van Strafvordering, alsmede miskennis van het algemeen rechtsbeginsel betreffende de scheiding van het recht tot onderzoek en het recht van vervolging: het arrest oordeelt ten onrechte “*Dat de verleende opdracht de saisine van de onderzoeksrechter zou overschreden hebben is een bewering die (het hof van beroep) niet bijtreedt. De onderzoeksrechter werd 'in rem' gevat door de feiten die in de klachtbrief uitvoerig werden uiteengezet, en niet door de kwalificaties die zonder verdere feitelijke toelichting in het proces-verbaal van burgerlijke partijstelling werden vermeld. Lectuur van het feitenrelaas, voorwerp van de klachtbrief, wijst uit dat de deskun-*

digenopdracht wel degelijk was opgesteld in functie van de te onderzoeken feiten”; de onderzoeksrechter vermag voor feiten waarvoor hij niet is gevat, geen onderzoeksdaden te stellen die eigen zijn aan zijn ambt; aldus mag hij de door hem aangestelde deskundige niet belasten met opdrachten die volgens de klacht met burgerlijkepartijstelling niet onder zijn saisine vielen; evenmin mag hij die deskundige belasten met een opdracht die niet eens een misdrijf betreft.

33. Het onderzoeksgerecht oordeelt onaantastbaar in feite voor welke precieze feiten de onderzoeksrechter door de akte van aanhangigmaking is gevat. Het Hof gaat enkel na of het onderzoeksgerecht uit zijn vaststellingen geen gevolgen trekt die daarmee onverenigbaar zijn of ermee geen verband houden.

34. In zoverre het onderdeel opkomt tegen het onaantastbare oordeel van de appelrechters over de feiten die *in casu* tot de saisine van de onderzoeksrechter behoorden, is het niet ontvankelijk.

35. De klacht met burgerlijkepartijstelling heeft betrekking op feiten van valsheid in geschrifte, oplichting en inbreuken op de wetgeving inzake de boekhouding en de jaarrekening van ondernemingen en maakt melding van de jaarrekeningen van Balliu MTC nv van 1999 tot 2001, het verslag van de aandelenwaarde van 6 juni 2000 en twee overeenkomsten van 2000.

36. Het arrest kan, zonder uit zijn vaststellingen gevolgen te trekken die daarmee onverenigbaar zijn of ermee geen verband houden, oordelen dat de opdrachten aan de deskundige die betrekking hadden op boekhoudkundige of financiële stukken van de vennootschap betreffende het boekjaar 2002, alsmede op het bestaan van een zwartgeldcircuit binnen de vennootschap en het eventueel onttrekken van goederen aan die vennootschap, tot de saisine van de onderzoeksrechter behoorden. De hiervoor vermelde afbakening van de saisine van de onderzoeksrechter sluit immers niet uit dat er stukken bestaan die, ook al slaan zij op een ander boekjaar dan expliciet in de klacht aangegeven, een impact kunnen hebben op de in onderzoek gestelde feiten en evenmin dat de in de klacht vermelde stukken verband houden met het verwerken of verdoezelen van een zwartgeldcircuit binnen de vennootschap of de onttrekking van goederen aan die vennootschap.

In zoverre kan het onderdeel niet worden aangenomen.

37. Het feit dat de onderzoeksrechter aan de deskundige gevraagd heeft hem te adviseren over een element dat niet kadert in een misdrijf, maar in een eventuele tuchtrechtelijke inbreuk, met name of de werkzaamheden van de eisers beantwoorden aan de reglementen en normen van het Instituut van de Bedrijfsrevisoren, houdt geen verband met de saisine van de onderzoeksrechter.

38. Artikel 55 Wetboek van Strafvordering bepaalt dat het gerechtelijk onderzoek het geheel van de handelingen is die ertoe strekken de daders van misdrijven op te sporen, de bewijzen te verzamelen en de maatregelen te nemen die de rechtscolleges in staat moeten stellen met kennis van zaken uitspraak te doen.

Krachtens die bepaling kan de onderzoeksrechter alle relevante onderzoeken doen of laten doen, waarvan hij oordeelt dat zij de vonnisrechter in staat zullen stellen om met kennis van zaken de aard en de omvang van de onderzochte feiten en de persoon van de in verdenking gestelde te beoordelen.

39. In zoverre het onderdeel van andere rechtsopvattingen uitgaat, faalt het naar recht.

Tweede onderdeel

40. Het onderdeel voert schending aan van de artikelen 1319, 1320 en 1322 Burgerlijk Wetboek: met het in het eerste onderdeel aangehaalde antwoord miskent het arrest de bewijskracht van de akte van burgerlijkepartijstelling; in die klacht valt immers nergens te lezen dat de verweerdere de onderzoeksrechter wilden vatten voor het feitenmateriaal dat het voorwerp is van de in dat onderdeel vermelde opdrachten aan de deskundige.

41. Miskenning van de bewijskracht van een akte betreft de uitlegging van de bewoordingen daarvan, eventueel in samenhang met de stukken waarnaar die akte verwijst. Ze betreft niet de juridische of feitelijke gevolgtrekking die de rechter uit de door hem beoordeelde akte maakt.

Het onderdeel dat berust op een andere rechtsopvatting, faalt naar recht.

*Vijfde middel van de eisers I en II**Eerste onderdeel*

42. Het onderdeel voert schending aan van de artikelen 43 en 44 Wetboek van Strafvordering en artikel 962 Gerechtelijk Wetboek, alsmede miskennis van het algemeen rechtsbeginsel houdende het verbod van delegatie van de deskundigenopdracht aan derden: het arrest kan uit de feitelijke vaststellingen die het doet op grond van de door de eiser I in zijn beroepsconclusie aangehaalde stukken, niet afleiden dat de gerechtsdeskundige de hem verleende opdracht niet geheel of gedeeltelijk heeft gedelegeerd aan zijn medewerkers; met het oordeel dat niet is aangetoond dat de deskundige het toezicht en de leiding over de werkzaamheden uit handen zou hebben gegeven, stelt het arrest bovendien niet vast dat de deskundige de opdracht zelf niet geheel of gedeeltelijk heeft gedelegeerd.

43. Artikel 962 Gerechtelijk Wetboek is niet van toepassing op het door de onderzoeksrechter bevolen deskundigenonderzoek dat betrekking heeft op de strafvordering.

In zoverre faalt het onderdeel naar recht.

44. Er bestaat geen algemeen rechtsbeginsel houdende het verbod van delegatie van de deskundigenopdracht aan derden.

In zoverre het onderdeel miskennis van een dergelijk algemeen rechtsbeginsel aanvoert, faalt het eveneens naar recht.

45. Een gerechtsdeskundige mag zich voor de verwerking van louter uitvoerende en administratieve verrichtingen laten bijstaan door derden, op voorwaarde dat hij noch de leiding noch de opdracht geheel of gedeeltelijk aan derden delegeert. De rechter oordeelt onaantastbaar in feite of de deskundige al dan niet de leiding of zijn opdracht heeft gedelegeerd aan derden. Het Hof gaat enkel na of de rechter uit zijn vaststellingen geen gevolgen afleidt die daarmee geen verband houden of op grond daarvan niet kunnen worden verantwoord.

46. Het arrest (ro 3.9 tweede en derde alinea) oordeelt: *“Deskundigen mogen een beroep doen op medewerkers, mits zij hun gezag en de leiding over de uitvoe-*

ring van de opdracht niet delegeren aan die medewerkers (...). Uit de voorgelegde stukken blijkt dat hieraan is voldaan. Weliswaar is het zo dat bepaalde medewerkers, zoals aangeduid in de conclusie van de [eiser I], de deskundige hebben bijgestaan, maar uit de stukken, inzonderheid het detail van de uren (...), blijkt dat die bijstand enkel betrekking had op taken die het eigenlijke werk van de deskundige, meer bepaald het kritisch onderzoek van de voorhanden zijnde gegevens en het formuleren van het advies, hebben voorbereid en/of administratief ondersteund. Uit geen enkel gegeven kan worden aangenomen dat de deskundige het toezicht en de leiding over de deskundige werkzaamheden uit handen zou hebben gegeven. Voorgaande besluitvorming vindt trouwens steun in de inhoud en de 'toon' van het eigenlijk deskundig verslag (...).”

47. Met dat oordeel trekken de appelrechters uit hun vaststellingen geen gevolgen die daarmee geen verband houden of op grond daarvan niet kunnen worden verantwoord, maar verantwoorden zij hun beslissing naar recht en stellen zij vast dat de deskundige de opdracht zelf niet geheel of gedeeltelijk heeft gedelegeerd aan zijn medewerkers.

In zoverre kan het onderdeel niet worden aangenomen.

48. Voor het overige komt het oordeel op tegen de onaantastbare beoordeling van feiten door het arrest of verplicht het tot een onderzoek van feiten waarvoor het Hof niet bevoegd is.

In zoverre is het onderdeel niet ontvankelijk.

Tweede onderdeel

49. Het onderdeel voert schending aan van de artikelen 1319, 1320 en 1322 Burgerlijk Wetboek: met het in het eerste onderdeel van dit middel vermelde oordeel miskent het arrest de bewijskracht van de daar bedoelde stukken.

50. Miskenning van de bewijskracht van een akte betreft de uitlegging van de bewoordingen daarvan, eventueel in samenhang met de stukken naar dewelke die akte verwijst. Ze betreft niet de juridische of feitelijke gevolgtrekking die de rechter uit de door hem beoordeelde akte maakt.

Het onderdeel dat berust op een andere rechtsopvatting, faalt naar recht.

Zesde middel van de eisers I en II

51. Het middel voert schending aan van artikel 6.1 en 6.2 EVRM, artikel 14.1 en 14.2 IVBPR, de artikelen 43, 44, 127, 128, 129, 130, 131, 135, 223 en 235bis Wetboek van Strafvordering en artikel 962 Gerechtelijk Wetboek, alsmede miskenning van de algemene rechtsbeginselen van het recht van verdediging en het recht op tegenspraak, het contradictoir karakter van de regeling van de rechtspleging voor de onderzoeksgerechten en de motiveringsplicht voor de onderzoeksgerechten.

52. Artikel 962 Gerechtelijk Wetboek is niet van toepassing op het door de onderzoeksrechter bevolen deskundigenonderzoek dat betrekking heeft op de strafvordering.

In zoverre faalt het middel naar recht.

Eerste onderdeel

53. Het onderdeel voert aan dat het arrest niet antwoordt op het verweer van de eiser I dat het aanvoeren door de gerechtsdeskundige van het feit dat de eisers misdrijven zouden hebben gepleegd, een inbreuk is op de plicht tot onpartijdigheid van de deskundige en op het vermoeden van de onschuld van de eisers.

54. Met de redenen die het bevat en waarmee het zowel de onpartijdigheid van de gerechtsdeskundige als de techniciteit van zijn onderzoek beoordeelt, oordeelt het arrest (ro 3.10 en 3.11) dat:

- uit het deskundigenverslag geen feitelijke gegevens kunnen geput worden die de beweringen van de eisers over het gebrek aan objectiviteit en onpartijdigheid van de deskundige staven;
- de woordkeuze en de stijl van de deskundige, die duidelijk zonder omwegen tot de kern van zijn betoog komt, heel direct en gespeend van reserves is, maar ongeacht de intrinsieke juistheid ervan, hoe dan ook op objectief vaststelbare gegevens is gesteund;
- het juist is dat de deskundige verder is gegaan dan enkel het verlenen van een louter technisch advies omdat hij tot het formele besluit komt dat de eisers in-

derdaad bepaalde wetsinbreuken hebben gepleegd, beoordeling die tot de uitsluitende bevoegdheid van de rechterlijke macht behoort;

- de inhoud van het deskundigenadvies niet los kan gezien worden van de hem door de onderzoeksrechter toevertrouwde opdracht, waarin zijn advies was gevraagd of er al dan niet inbreuk was gepleegd op bepaalde wetgeving en of bepaalde bescheiden en handelingen moesten worden aangezien als frauduleus;
- het niet in te zien valt hoe een nuttig en relevant onderzoek in het kader van de waarheidsvinding in een zaak als deze anders had kunnen of moeten worden georganiseerd;
- de aard van de te onderzoeken feiten de bijstand van een externe specialist voor het onderzoek van jaarrekeningen, waardering van aandelen, revisorale controle en dergelijke zonder meer noodzakelijk maakte en ertoe leidde dat de grens tussen louter technische vaststellingen en juridische gevolgtrekkingen niet meer te onderscheiden valt;
- het verleende deskundigenadvies dat juridische conclusies trekt, strikt gezien is behept met een onregelmatigheid, namelijk met een inbreuk op het beginsel van de techniciteit en een inbreuk op het verbod van delegatie van rechterlijke functies, hetgeen te dezen echter niet dient te leiden tot de nietigheid van het verslag, onder meer omdat een advies van een gerechtsdeskundige niet meer is dan een niet-bindende inlichting zonder bijzondere bewijswaarde.

Met die redenen beantwoordt het arrest het verweer van de eiser I.

In zoverre mist het onderdeel feitelijke grondslag.

55. Voor het overige heeft de eiser met de enkele verwijzing naar een beschikking van de raadkamer te Eupen en de vermelding “*In casu mag er niet anders beslist worden*”, geen onderscheiden verweer over de miskennis van het vermoeden van onschuld aangevoerd waarop de appelrechters afzonderlijk dienden te antwoorden.

In zoverre kan het onderdeel niet worden aangenomen.

Tweede onderdeel

56. Het onderdeel voert aan dat het arrest, ondanks de vaststelling dat de deskundige tot het formele besluit was gekomen dat de eisers bepaalde inbreuken hebben gepleegd, ten onrechte niet oordeelt dat de onpartijdigheid in hoofde van de deskundige is miskend; het beginsel van de techniciteit, dat het arrest op die grond wel miskend acht, staat los van die plicht tot onpartijdigheid; de deskundige die aanvoert dat de inverdenkinggestelde misdrijven heeft gepleegd, is niet meer onpartijdig.

57. Het enkele feit dat de gerechtsdeskundige in zijn verslag tot het besluit komt dat de inverdenkinggestelde een bepaald technisch voorschrift heeft overtreden en dat dit een misdrijf inhoudt, levert geen miskening op van de plicht tot onpartijdigheid van die deskundige.

Het onderdeel dat berust op een andere rechtsopvatting, faalt naar recht.

Zevende middel van de eisers I en II

58. Het middel voert schending aan van artikel 6.1 EVRM, artikel 14.1 IVBPR, artikel 32 Voorafgaande Titel Wetboek van Strafvordering, de artikelen 43, 44, 131, § 2, en 235, § 6, Wetboek van Strafvordering en de artikelen 11 en 962 Gerechtelijk Wetboek, alsmede miskening van de algemene rechtsbeginselen van het recht van verdediging, de bewijsregels en de regels van de bewijsuitsluiting in het strafrecht.

59. Artikel 962 Gerechtelijk Wetboek is niet van toepassing op het door de onderzoeksrechter bevolen deskundigenonderzoek dat betrekking heeft op de strafvordering.

In zoverre faalt het middel naar recht.

Eerste en tweede onderdeel

60. De onderdelen voeren aan dat het arrest ten onrechte oordeelt dat de onregelmatigheden in het deskundigenverslag, bestaande in een inbreuk op het beginsel van de techniciteit en een inbreuk op het verbod van delegatie van rechterlijke

functies, geen grond opleveren om de nietigheid van dat verslag uit te spreken en daarbij ten onrechte steunt op de vaststelling dat de wet nergens een dergelijke nietigheid bepaalt; nietigheid kan ook zonder tekst bestaan in geval van miskenning van een substantieel vormvereiste dat raakt aan de organisatie van de hoven en de rechtbanken; dit is het geval met betrekking tot de beide vermelde onregelmatigheden, die bovendien de openbare orde raken; bijgevolg kan het arrest niet oordelen zoals het doet, zonder na te gaan of de onregelmatigheden nietigheid of minstens bewijsuitsluiting tot gevolg hebben omdat zij miskenning uitmaken van dergelijke substantiële vormvereisten (*eerste onderdeel*); het arrest onderzoekt ten onrechte niet of de vaststelde onregelmatigheden de betrouwbaarheid van het bewijs hebben aangetast (*tweede onderdeel*).

61. Artikel 32 Voorafgaande Titel Wetboek van Strafvordering bepaalt dat tot nietigheid van een onregelmatig verkregen bewijselement enkel wordt besloten indien ofwel de naleving van de betrokken vormvoorwaarden wordt voorgeschreven op straffe van nietigheid, ofwel de begane onregelmatigheid de betrouwbaarheid van het bewijs heeft aangetast, ofwel het gebruik van het bewijs in strijd is met het recht op een eerlijk proces.

62. Krachtens deze bepaling, die ook van toepassing is op verslagen van gerechtsdeskundigen, worden onregelmatigheden waardoor geen op straffe van nietigheid voorgeschreven vormvoorwaarde wordt overtreden en die evenmin voldoen aan de andere erin vermelde voorwaarden, niet nietig verklaard of uit het debat geweerd. Deze regel geldt voor alle onregelmatigheden, ongeacht of zij een inbreuk inhouden op een bepaling van openbare orde dan wel betrekking hebben op een regel van rechterlijke organisatie.

63. Op grond van de vermelde regel kan de kamer van inbeschuldigingstelling die uitspraak doet bij toepassing van artikel 235*bis* Wetboek van Strafvordering, een stuk dat voortspuit uit een niet op straffe van nietigheid bepaalde onregelmatigheid enkel nietig verklaren en van het bewijs uitsluiten, wanneer het oordeelt dat die onregelmatigheid het recht op een eerlijk proces van een partij miskent. Het onderzoeksgerecht in die hoedanigheid vermag immers de betrouwbaarheid van het bewijs niet te onderzoeken omdat dit behoort tot de beoordeling van de bewijswaarde die enkel toekomt aan de feitenrechter.

64. De onderdelen die berusten op andere rechtsopvattingen, falen naar recht.

Derde onderdeel

65. Het onderdeel voert aan dat het arrest het oordeel dat eisers' recht op een eerlijk proces niet is miskend, niet kan afleiden uit de elementen die het vaststelt, te weten dat de feitenrechter het advies van de gerechtsdeskundige vrij beoordeelt, dat de eisers voor de feitenrechter vrij het deskundigenverslag kunnen tegenspreken en dat de aard en de complexiteit van de onderzochte feiten noopten tot de tussenkomst van een extern deskundige die in zijn besluitvorming de grenzen van de louter technische vaststellingen noodwendig moest overschrijden om zijn opdracht op een zinvolle manier uit te voeren; de vrije bewijswaardering is immers de regel en de beoordeling of de bewijsgaring het recht van verdediging miskent, moet voorafgaan aan de bewijswaardering; de mogelijkheid van tegenspraak is geen reden om onregelmatig bewijs niet uit te sluiten omdat die uitsluiting precies ertoe moet leiden dat de feitenrechter dat bewijs niet in acht kan nemen; ten slotte schat het arrest met het oordeel over de noodzakelijkheid van het deskundigenonderzoek in kwestie en van de erin vervatte onregelmatigheden, niet de invloed van het onregelmatige bewijselement op de strafvordering in en is het bovendien tegenstrijdig gemotiveerd waar het oordeelt dat de onderzoeksrechter niet beschikte over de specifieke kennis van een ervaren bedrijfsrevisor, terwijl de feitenrechter zou kunnen overtuigd worden van de onjuistheid van het deskundigenverslag en dus die kennis wel heeft; met het vermelde oordeel stelt het arrest geen overmacht vast opdat de deskundigenopdracht beperkt zou zijn tot louter technische vaststellingen; volgens de redenering van het arrest waren de inbreuken opzettelijk.

66. Het is niet tegenstrijdig te oordelen, eensdeels, dat het voor de onderzoeksrechter bij gebrek aan specifieke kennis over de te onderzoeken onderwerpen noodzakelijk was een ervaren bedrijfsrevisor als gerechtsdeskundige aan te stellen en, anderdeels, dat de eisers in het kader van een tegensprekelijk debat en met de eventuele bijstand van een technisch raadsman, de feitenrechter kunnen overtuigen van de onjuistheid van het deskundigenverslag.

In zoverre mist het onderdeel feitelijke grondslag.

67. Artikel 235*bis*, § 6, Wetboek van Strafvordering bepaalt dat de kamer van inbeschuldigingstelling die een daar bedoelde onregelmatigheid vaststelt, als daartoe grond bestaat, de nietigheid uitspreekt van de handeling die erdoor is aangetast en van een deel of het geheel van de erop volgende rechtspleging en dat de nietig verklaarde stukken uit het dossier worden verwijderd en neergelegd ter griffie van de rechtbank van eerste aanleg.

Die bepaling houdt in dat de kamer van inbeschuldigingstelling niet steeds een onregelmatig bewijsstuk uit het strafdossier moet verwijderen. Meer bepaald is die kamer niet verplicht een dergelijk stuk, dat geen schending inhoudt van een op straffe van nietigheid voorgeschreven regel, uit het strafdossier te verwijderen wanneer zij oordeelt dat de onregelmatigheid geen onherroepelijke miskennis van het recht op een eerlijk proces tot gevolg heeft. Van een dergelijke miskennis is in de regel slechts sprake wanneer het verdere gebruik van dat stuk aanleiding kan geven tot een veroordeling die zou steunen op twijfelachtige gronden, terwijl het voor de partij tegen wie dat stuk wordt aangewend, niet mogelijk zou zijn het nuttig tegen te spreken en de waarheid naar voor te brengen.

In zoverre het onderdeel ervan uitgaat dat een onregelmatig stuk nooit het voorwerp mag uitmaken van bewijswaardering voor de feitenrechter in het kader van een tegensprekelijk debat en bijgevolg steeds door de kamer van inbeschuldigingstelling uit het strafdossier moet geweerd worden, faalt het naar recht.

68. Het onderzoeksgerecht oordeelt onaantastbaar in feite of het gebruik van onrechtmatig verkregen gegevens het recht op een eerlijk proces in het gedrang brengt. Het opzettelijke karakter van de onregelmatigheid is daarbij weliswaar een beoordelingselement, maar verplicht dat gerecht niet steeds tot bewijsuitsluiting.

In zoverre het onderdeel uitgaat van een andere rechtsopvatting, faalt het eveneens naar recht.

69. Op grond van de redenen die het onderdeel aanhaalt, kan de kamer van inbeschuldigingstelling wettig oordelen dat te dezen het verdere gebruik van het deskundigenverslag het recht op een eerlijk proces van de eisers niet onherroepelijk miskent en dat de onregelmatigheid niet leidt tot de nietigheid van dat verslag.

In zoverre kan het onderdeel niet worden aangenomen.

Vierde onderdeel

70. Het onderdeel voert aan dat het arrest, dat oordeelt dat de deskundige noodzakelijkerwijze de taak van de feitenrechter heeft overgenomen als gevolg van twee bewezen verklaarde onregelmatigheden in zijn verslag, ten onrechte oordeelt dat het gebruik van dit onregelmatig bewijs geen miskenning inhoudt van het recht op een eerlijk proces en daardoor artikel 6 EVRM, artikel 14 IVBPR en artikel 32 Voorafgaande Titel Wetboek van Strafvordering schendt en de bewijsregels in strafzaken miskent.

71. Het arrest (ro 3.11) oordeelt niet dat als gevolg van de onregelmatigheden in verband met de techniciteit van het deskundigenonderzoek, de deskundige noodzakelijkerwijze de taak van de feitenrechter heeft overgenomen. Het oordeelt integendeel *“een advies van een gerechtsdeskundige is niet meer dan een loutere inlichting zonder bijzondere bewijswaarde; de besluitvorming is niet bindend voor de rechter die volkomen vrij de inhoud ervan zal beoordelen; de bodemrechter beschikt over voldoende onderscheidingsvermogen om zich een eigen oordeel over schuld of onschuld te vormen.”*

In zoverre mist het onderdeel feitelijke grondslag.

72. Voor het overige komt het onderdeel op tegen het onaantastbare oordeel van het arrest dat is vermeld in het antwoord op het derde onderdeel van dit middel.

In zoverre is het onderdeel niet ontvankelijk.

Vijfde onderdeel

73. Het onderdeel voert aan dat de vastgestelde onregelmatigheden de onbetrouwbaarheid impliceren van het verslag waarbij de deskundige zich buiten zijn deskundigheid heeft begeven, zodat het arrest niet vermocht te oordelen dat er geen grond was om de nietigheid van het deskundigenverslag uit te spreken.

74. Het onderdeel gaat ervan uit dat de kamer van inbeschuldigingstelling die uitspraak doet bij toepassing van artikel 235*bis* Wetboek van Strafvordering, te oordelen heeft over de betrouwbaarheid van het bewijs. Zoals blijkt uit het antwoord op het tweede onderdeel van dit middel, is dat niet het geval.

Het onderdeel faalt naar recht.

Tweede middel van de eiser II

75. Het middel heeft dezelfde strekking als het tweede middel, tweede onderdeel, van de eiser I en is om dezelfde redenen te verwerpen.

Derde middel van de eiser II

Eerste onderdeel

76. Het onderdeel heeft dezelfde strekking als het derde middel, eerste onderdeel, van de eiser I en is om dezelfde redenen te verwerpen.

Tweede onderdeel

77. Het onderdeel voert aan dat het arrest, dat met de in het eerste onderdeel vermelde reden oordeelt dat de deskundige niet de centrale rol in het onderzoek naar zich toetrok en dat er geen inbreuk is gepleegd op de vereisten van onafhankelijkheid en onpartijdigheid, maar dat niet ingaat op de andere door de eiser I en deze eiser aangevoerde en gestaafde elementen over die centrale rol van de deskundige in het gerechtelijk onderzoek, de artikelen 43 en 44 Wetboek van Strafvordering en artikel 962 Gerechtelijk Wetboek schendt.

78. Artikel 962 Gerechtelijk Wetboek is niet van toepassing op het door de onderzoeksrechter bevolen deskundigenonderzoek dat betrekking heeft op de strafvordering.

In zoverre faalt het onderdeel naar recht.

79. Het stond de kamer van inbeschuldigingstelling onaantastbaar in feite te oordelen of de deskundige *in casu* een niet-toegelaten centrale rol in het gerechtelijk onderzoek heeft vervuld, met andere woorden of de onderzoeksrechter de leiding van dat onderzoek heeft afgestaan aan de door hem aangestelde deskundige.

In zoverre het onderdeel opkomt tegen het onaantastbare oordeel van de kamer van inbeschuldigingstelling dat dit niet het geval is, is het niet ontvankelijk.

80. Voor het overige is het onderdeel afgeleid uit de in het eerste onderdeel ver-
geefs aangevoerde onwettigheid en is het evenmin ontvankelijk.

Ambtshalve onderzoek van de beslissing

81. De substantiële of op straffe van nietigheid voorgeschreven rechtsvormen
zijn in acht genomen en de beslissing is overeenkomstig de wet geweest.

Dictum

Het Hof,

Verwerpt de cassatieberoepen.

Veroordeelt de eisers tot de kosten van hun cassatieberoep.

Bepaalt de kosten in het geheel op 266,82 euro waarvan elk 88,94 euro
verschuldigd is.

Dit arrest is gewezen te Brussel door het Hof van Cassatie, tweede kamer,
samengesteld uit afdelingsvoorzitter Luc Van hoogenbemt, als voorzitter, de
raadsheren Filip Van Volsem, Alain Bloch, Antoine Lievens en Erwin Francis, en
op de openbare rechtszitting van 19 mei 2015 uitgesproken door
afdelingsvoorzitter Luc Van hoogenbemt, in aanwezigheid van plaatsvervangend
advocaat-generaal Marc De Swaef, met bijstand van griffier Frank Adriaensen.

F. Adriaensen

E. Francis

A. Lievens

A. Bloch

F. Van Volsem

L. Van hoogenbemt